

ТЕОРЕТИЧНО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

*Болдовська К.П., канд. екон. наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

Процеси інтеграції України до міжнародного економічного співтовариства та інтернаціоналізації господарського життя її економічних суб'єктів, розвиток ринкових умов господарювання й урізноманітнення видів господарської діяльності вимагає нових і більш ефективних підходів до забезпечення користувачів якісною, достовірною і своєчасною інформацією для прийняття ефективних та обґрунтованих управлінських рішень у поточній діяльності та на тривалу перспективу. Відповідно, зростають вимоги до бухгалтерського обліку, як до однієї з найважливіших складових системи управління, джерела інформації про реальний стан, а також дієвого інструменту контролю й аналізу фінансово-економічного і майнового стану підприємства. На вирішення цих питань спрямоване формування облікової політики підприємства.

Розробка і впровадження облікової політики є однією із складових загальної системи управління, інформаційним джерелом для планування і прийняття рішень.

У процесі формування власної облікової політики підприємство реалізує право вибору між альтернативними варіантами, що містяться у бухгалтерських, податкових та інших нормативно-правових актах, розробляє власні методи та правила ведення обліку, першою чергою, управлінського. Окрім того, в суперечливих ситуаціях підприємство може зафіксувати в обліковій політиці прийнятний варіант з чіткою аргументацією такого вибору.

Для реалізації наданого законодавством права вибору в процесі формування облікової політики й отримання оптимального і найбільш ефективного її варіанту, доцільно змодельовати і проаналізувати декілька різних варіантів облікової політики, а також наслідків її реалізації у вигляді отримання різних фінансових результатів діяльності та на підставі цього приймати відповідні управлінські рішення.

Формування облікової політики, з одного боку, є досить відповідальними і складним процесом вибору методичних та організаційно-технічних методів і прийомів обліку, а з іншого – являє собою творчий процес управління можливими результатами фінансово-господарської діяльності підприємства за допомогою вибору і поєднання різних прийомів, способів, методів обліку й оцінок, відповідно до мети й інтересів власників. Це потребує відповідного рівня теоретичної підготовки і практичних навиків, першою чергою, бухгалтера, оскільки рішення, які він приймає, повинні базуватись на ґрунтовних знаннях законодавства, досвіді роботи, кваліфікації, бути виваженими й аргументованими. Адже від вибору того чи іншого методу обліку й оцінок, фінансові результати діяльності підприємства в цілому можуть змінитись кардинальним чином.

Зважаючи, що формування облікової політики передбачає вибір і комбінацію альтернативних методів обліку й оцінок, відповідно до поставленої мети та зумовлене впливом цілої низки зовнішніх і внутрішніх чинників, як метод формування облікової політики доцільним та обґрунтованим є застосування моделювання, оскільки останнє вважається одним з найбільш ефективних інструментів стратегічного управління підприємством, за допомогою якого можливо обрати оптимальний варіант розвитку подій в умовах невизначеності, обрати оптимальну стратегію розвитку, суттєво зменшити можливі економічні ризики й ухвалити виважені управлінські рішення.

Результатом процесу моделювання облікової політики є формування її альтернативних моделей, які, відповідно до комплексу обраних методів обліку й оцінок, по-різному впливатимуть на фінансово-економічні показники діяльності підприємства. Далі відповідно до поставлених завдань обирається оптимальна на даний час у даних умовах господарювання модель. Обрана у такий спосіб облікова політика, відповідно до принципу послідовності, є постійною, змінюється лише у випадках, передбачених національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, і повинна бути обґрунтована і розкрита у фінансовій звітності [1]. Разом з тим, зважаючи на те, що обрана модель повинна служити реалізації поставлених цілей, вона, своєю чергою, не повинна суперечити добросовісності бухгалтера, достовірності інформації про результати діяльності суб'єкта господарювання та має знаходитись у рамках діючого законодавства. Інші ж моделі можуть бути використані управлінським персоналом як інформаційна база для прийняття рішень при зміні стратегічних планів і напрямів діяльності підприємства в майбутньому та при внесенні змін до діючого варіанту облікової політики без додаткових витрат та організаційних заходів.

Документальне оформлення обраної облікової політики наразі залишається дискусійним питанням, передбачаючи, відповідності до системи діловодства конкретного підприємства, можливості використання з цією метою таких форм розпорядчих документів: наказ, положення і розпорядження. Окрім того, вимогою для підприємств, які експортують продукцію за межі України, є обов'язкова сертифікація за системою якості ISO 9001 [2], яка передбачає розробку і затвердження на підприємстві системи стандартів з основних напрямків діяльності й управління.

Оскільки облікова політика є складовою системи управління, доцільно на таких підприємствах її оформляти і затверджувати як відповідний стандарт. Тобто перелік можливих варіантів розпорядчого документу про облікову політику підприємства доцільно доповнити таким внутрішнім нормативним актом як «Стандарт облікової політики підприємства».

Таким чином, облікова політика підприємства є вагомим інструментом управління не лише обліком, але і результатами всієї його фінансово-господарської діяльності, оскільки вона передбачає певну свободу у виборі суб'єктом господарювання методів, способів, оцінок, відповідно до особливостей економічної діяльності, планів розвитку і, звичайно, інтересів власників. Оскільки дозволено вибір того іншого варіанту облікової політики, відповідно можливі і різні варіанти відображення одного і того ж факту господарської діяльності, вибору різних методів і способів оцінки їх оптимальної комбінації відповідно до особливостей функціонування суб'єкта господарювання. Відтак, уміння професійно оперувати обліковими даними, які є певною мірою умовними, обрати оптимальні способи ведення всіх видів обліку (фінансового, управлінського, податкового) дозволить без зайвих витрат досягти запланованих результатів діяльності підприємства.

Перелік посилань:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 лип. 1999 р. № 996-XIV (зі змінами та доповненнями) URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 15.04.2020)
2. Міжнародні стандарти фінансової звітності – 2009 / пер. з англ. за ред. Ф. Ф. Голова. Київ : Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 2009. 1608 с.